

Col·lecció Cooperativistes Catalans • 17

Joan Peiró i Belis

■ Miguel Garau Rolandi

• Col·lecció Cooperativistes Catalans – 17 •

JOAN PEIRÓ I BELIS

MIGUEL GARAU ROLANDI

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

Cossetània
EDICIONS

2011

Director de la col·lecció:

Antoni Gavaldà, Fundació Roca i Galès i Universitat Rovira i Virgili

Consell Assessor:

Joaquim Albareda, Universitat Pompeu Fabra
Josep Casanovas, Universitat de Vic
Àngel Duarte, Universitat de Girona
Montserrat Duch, Universitat Rovira i Virgili
Núria Esteve, Fundació Roca i Galès
Pere Gabriel, Universitat Autònoma de Barcelona
Joan Josep González, Fundació Roca i Galès
Santos Hernández, Fundació Roca i Galès
Andreu Mayayo, Universitat de Barcelona
Josep Santesmases, historiador

Primera edició: juny del 2011

© del text: Miguel Garau Rolandi
© d'aquesta edició: Fundació Roca i Galès i Cossetània Edicions

Editen:

Fundació Roca i Galès
C. Aragó, 281, 1r 1a • 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870 • Fax 934 873 283
fundacio@rocagales.org • www.rocagales.org

Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 602 591 • Fax 977 614 357
cossetania@cossetania.com • www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Gràfiques Moncunill, SL

ISBN: 978-84-9791-890-9

Dipòsit legal: T-787-2011

ÍNDEX

<i>Agraïments</i>	7
<i>Llista de sigles</i>	9
1. LA «FORJA» D'UN MILITANT SINDICALISTA I D'UN ORGANITZADOR VIDRIER (1887-1923)	11
Associacionisme vidrier i trust patronal	13
L'empremta de Joan Peiró en la Federació Nacional del Vidre	15
La Federació Local de Societats Obreres de Badalona	17
La integració de la Federació Nacional del Vidre i la Federació Local de Badalona a la CNT.....	18
2. JOAN PEIRÓ, CENETISTA I COOPERATIVISTA SOTA LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA (1923-1930)	21
La utopia d'un treballador manual: entre el corporativisme sindical i el cooperativisme	23
La defensa del valor revolucionari del cooperativisme	24
Tradició cooperativa i vidre en la realitat local mataronina	27
Pràctica cooperativista: els inicis de Cristalleries de Mataró (1925-1930)	29

ÍNDEX

---

3. LA SINGLADURA DE JOAN PEIRÓ I CRISTALLERIES DE MATARÓ DURANT LA II REPÚBLICA (1931-1936).....	33
La consolidació de Cristalleries de Mataró sota la direcció de Joan Peiró.....	38
L'obra cultural i pedagògica de Cristalleries de Mataró.....	45
La legalització de Cristalleries i la implicació en els organismes industrials i cooperatius.....	48
4. CRISTALLERIES DE MATARÓ, UNA INDÚSTRIA DE GUERRA, I JOAN PEIRÓ, UN MINISTRE D'INDÚSTRIA (1936-1939).....	55
Cristalleries de Mataró durant la Guerra Civil.....	55
Obra de govern de Joan Peiró: cap al sistema cooperativista.....	61
5. ADDENDA.....	65
BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS.....	67
ANNEX 1: RELACIÓ DEL PERSONAL EMPLEAT I SALARIS MENSUALS PAGATS A LES FÀBRQUES DE VIDRE DE CATALUNYA [1935].....	77
ANNEX 2: LLISTA NOMINAL DELS MEMBRES DE CRISTALLERIES DE MATARÓ (1939).....	79

I. LA «FORJA» D'UN MILITANT SINDICALISTA I D'UN ORGANITZADOR VIDRIER (1887-1923)

Joan Peiró i Belis va néixer al carrer del Gall, del barri d'Hostafrancs (Sants), el 18 de febrer del 1887.¹ Fill d'un carreter del port procedent d'Altea (Alacant) i una mestressa de casa oriünda de Soneixa (Castelló), va ser el primogènit de quatre germans. L'empobrida situació econòmica familiar li va impedir anar a escola. Cap al 1895, amb 8 anys, va començar a treballar al forn de vidre de Can Tarrida de Sants, municipi que el 1897 s'incorporà a Barcelona i arribà a ser un dels barris industrials més emblemàtics de la ciutat. El 1902, quan tenia 15 anys, Peiró passà a ocupar-se com a aprenent al Poblenu.

Des de ben jove les seves aficions van ser les corrides de toros, el teatre i el ball. Precisament va ser ballant en un bar del carrer Morales dit Can Vicentó, a les Corts, on va conèixer la que seria la seva companya de tota la vida, Mercè Olives i Bonastre, treballadora de la fàbrica tèxtil La España Industrial. El 1907 es van casar i van anar a viure al Poblenu. Allà Peiró va conèixer Margarida Xirgu i, fins i tot, debutà en la seva companyia teatral Gent Nova amb el paper de jove galant (Peiró Olives s.a.: 2). L'any següent, quan Peiró tenia 21 anys, Joan i Mercè es van traslladar a Badalona, i ell es va incorporar, ja com a ajudant de vidrier, a la fàbrica de vidre negre Costa i Florit, on romangué fins a l'any

¹ La bibliografia sobre Joan Peiró és extensa (Ledesma 2010: 241-246; Gabriel, Puig i Salicrú-Matas 2008; Benet 2008; Albadajejo i Zambrana 2000; Gabriel *et al.* 1990; Sanz 1978: 229-263; Peiró 1978; Peirats 1977: 226-250; Manent 1976: 320-372; Foix 1976: 161-200; Peiró 1959: 189-195 i Peiró Olives [s.a.], agraïm la donació d'aquesta última obra, inèdita, al difunt Germinal Belis), però hi ha pocs estudis que tractin el seu vessant cooperativista (Colomer 1986, Belis 1993 i Garau 2010: 201-220).

1920.² A Badalona es va afiliar a la societat d'Obrers Vidriers, amb la qual cosa començava la seva militància obrera, sempre lligada, en aquesta primera etapa, amb la problemàtica pròpia de l'ofici.

En quines condicions es va forjar la seva militància? A l'interior de les fàbriques existien unes jerarquies internes arrelades que subsistien des d'època gremial, fruit de l'excessiva estructuració organitzativa de l'ofici. A l'esglaó més baix es trobaven els *gamens*, com es coneixia els aprenents de l'ofici, nois de curta edat que treballaven al costat dels forns en jornades de dotze o tretze hores per a un exigü salari setmanal (Manent 1976: 327-328). Els aprenents eren sotmesos al respecte més estricte cap als mestres vidriers, els quals habitualment els maltractaven. A l'esglaó immediatament superior es trobaven els ajudants de vidrier, que en teoria eren joves de 18 anys, tot i que podien romandre en aquesta categoria molts anys abans d'aconseguir una plaça de mestre vidrier. Al costat dels aprenents i ajudants també hi havia els fagoners, els arquistes, els vestidors de garrafons, és a dir, tots aquells qui, tot i treballar dins la mateixa fàbrica, no realitzaven tasques relacionades directament amb l'elaboració del vidre. Aquests pertanyien a la categoria de *similars*. Amb la mecanització iniciada amb el nou segle, les dones també van entrar a les fàbriques per realitzar tasques auxiliars, llavors considerades «pròpies» de la seva condició per la seva lleugeresa, tals com decoradores de gots o vestidores de garrafons. Finalment, a la cúspide, hi havia els mestres vidriers, que realitzaven la tasca de fondre i bufar el vidre, feina delicada que requeria creativitat i gran destresa.

Quan Peiró va començar a treballar als forns al tombant de segle, encara era habitual que els mestres vidriers mantinguessin la propietat de part dels mitjans de producció i, fins i tot, que es distingissin físicament de la resta, amb una llarga cua que els recollia els cabells. Eren coneguts pel sobrenom de *xininos* (Ibarz 2007: 201). Aquests costums també es remuntaven als seus orígens gremials. El gremi vidrier havia nascut a Barcelona al segle XIV, i al llarg dels segles XVII i XVIII la qualitat dels seus vidres i la destresa dels seus mestres havien rebut grans elogis, fins i tot arribaren a comparar-los amb els de Murano (Fontbona 1998: 104). Tanmateix, les corporacions gremials havien perdut el seu fur privilegiat el 1834, cosa que havia desfermat la competència entre els mestres vidriers amb la proliferació de petits tallers. La seva posició dominant es va deteriorar amb la concentració en fàbriques i la mecanització del sector a partir del 1900 (amb ritmes propis per a cada tipologia de vidre). Com a mà d'obra qualificada que eren tenien un gran control sobre el procés productiu i sabien la importància de les seves habilitats respecte als costos totals del producte

² En l'elaboració del vidre es distingia segons la forma dels productes entre vidre pla, per fabricar portes i finestres; vidre buit, per elaborar ampolles i envasos, i vidre semibuit per a gots i copes. A causa del color resultant, la indústria d'ampolles i productes similars era coneguda popularment com la de *vidre negre* (Ibarz 2007: 194).

(Ibarz 2007: 199-201). Així, van mantenir l'orgull de l'ofici i la percepció d'ells mateixos com a artistes, una mena d'aristocràcia obrera que s'havia de fer respectar, per a la qual cosa recorrien fins i tot al maltractament dels aprenents (Fuentes [J. Peiró] 01-08-1916).

D'altra banda, la retribució salarial dels treballadors, fonamentada en el treball a «preu fet», també contribuïa a consolidar les jerarquies a l'interior de les fàbriques. A principis del segle xx, s'assistia a una crisi progressiva del sistema de l'aprenentatge que es manifestà de forma semblant en totes les indústries amb reminiscències gremials. En l'estructura gremial s'havia establert la relació mestre-aprenent com una continuació de les relacions paternofiliales, però la crisi del treball preindustrial va variar la relació establerta, ja que el que buscava el mestre ja no era un deixeble sinó un assalariat a baix preu.³ Així, els aprenents eren remunerats amb una mena de propina que repartien els mestres vidriers de manera gairebé sempre «capritxosa» i «injusta» (Manent 1976: 328). L'inici de l'aprenentatge a curta edat era considerat l'escola necessària per arribar a adquirir la perícia de l'ofici. L'industrial del vidre Leopold Planell ho justificava així:

Solamente son vidrieros aquéllos que se han paseado por las naves de horno desde los pocos años de edad [...] cuanto más jóvenes más la inconsciencia de sus actos les nutre y les pone en posesión del valor artístico que van consolidando después de algún tiempo, y adquieren más tarde el don de hacer con el vidrio estas maravillosas obras de arte... (Planell 1948: 235).

L'explotació dels aprenents fou particularment dura en aquesta indústria i, encara a inicis del segle xx, un 11,6% dels menors de 14 anys treballaven en horari nocturn, ja que els forns funcionaven de forma contínua, enfront del 0,1% que ho feia en el sector predominant, el tèxtil (Soto 1989: 705). Penalitats d'aquest tipus van forjar el caràcter rebel del jove Joan Peiró.

ASSOCIACIONISME VIDRIER I TRUST PATRONAL

Més enllà del seu paper en la construcció, el pes del ram del vidre en el procés d'industrialització de l'Estat espanyol va ser poc rellevant, d'aquí que hagi estat catalogada per la historiografia especialitzada com a indústria menor o sector no líder (Nadal 2003; Nadal i Carreras 1989; Nadal i Catalán 1994).⁴ Particularment, a Catalunya, el 1900, les indústries de ceràmica i vidre només ocupaven el 2,6% de la producció industrial enfront del 56,8% que representava

³ Vegeu la crisi del sistema de l'aprenentatge a Soto (1989: 217-232).

⁴ Tot i que disposem de bones monografies sobre algunes de les iniciatives fabrils pioneres en el sector desenvolupades a la Corunya (Mejjide 1974-1975), Cartagena (Martínez 2000) o Cantàbria (Sierra 1992), resta per fer un estudi de conjunt de la indústria del vidre espanyola i catalana que abraci tot el segle xx.

el sector tèxtil (Maluquer 1998: 122).⁵ La seva implantació arreu de l'Estat va estar condicionada pels mercats d'oferta, els combustibles (subministrament de carbó i hulla) i les matèries primeres, sílice, sosa i potassa, entre d'altres, a més dels refractaris necessaris per construir els gresols (Martínez 2000: 63). Tradicionalment, la producció es va concentrar a Catalunya i a indrets específics del litoral peninsular, tals com Múrcia (Cartagena), Cantàbria (Oviedo i Gijón) o Galícia (la Corunya), així com també a Madrid i a les Balears. La indústria del vidre va viure una situació crítica perpètua, en què la producció superava permanentment l'escassa demanda real del mercat estatal. La falta de regulació permetia que es vengués sota el preu de cost, cosa que retroalimentava una situació ruïnosa. A aquesta dinàmica s'havia d'afegir la dependència de primeres matèries de l'exterior, de més qualitat que les autòctones, i la importació de productes de vidre acabats, que, malgrat l'existència d'aranzels, inundaven el mercat interior (Francés 1938: 135).

Fins a principis del segle xx la sindicació de l'ofici era de base local o, fins i tot, de barri. Hi havia societats de resistència que actuaven de forma autònoma a l'interior de gairebé totes les fàbriques i a les quals tan sols podien pertànyer els mestres vidriers i els ajudants, no així els aprenents, les dones o els *similars* (Manent 1976: 328; Ibarz 2007: 196). En aquesta difícil conjuntura industrial que hem esmentat es van donar sengles processos d'associacionisme, obrer i patronal.

A partir del 1907, els obrers es van organitzar en una Federación Española de Vidrieros y Cristaleros, coneguda popularment com la Federació Nacional del Vidre, amb la intenció d'integrar totes les societats de resistència de mestres i ajudants en una única federació d'àmbit estatal. Segons l'historiador Jordi Ibarz (2007: 203), la primera junta dirigent de la Federació practicava un cert enteniment amb la patronal vidriera, respecte a la qual podia arribar a sentir-se més propera que no pas amb els aprenents i *similars* amb qui treballava. Des que es va crear el 1907-1908 fins al 1915, va romandre gairebé paralitzada fruit de la manca de suport dels treballadors del ram, que consideraven que tan sols responia als interessos dels mestres vidriers. D'altra banda els fabricants de vidre es van unir també des de llavors de forma molt més eficient, imitant el model capitalista nord-americà, que advocava a favor de la concentració d'empreses d'un mateix sector en forma de trusts o càrtels per regular els preus i reduir la competència. Així, el 1906, es va constituir el trust especialitzat en vidre pla Agrupación Vidriera Española i, el 1908, els fabricants de vidre buit i semibuit creaven la Unión Vidriera de España. Aquest darrer trust agrupava deu fàbriques —set de les quals se situaven a Barcelona i a les seves comarques—, que

⁵ Tanmateix els índexs de producció del vidre són difícilment quantificables, ja que en les estadístiques s'englobava amb les indústries ceràmiques.

constituïen en aquells moments entre el 80 % i el 90 % del potencial de fabricació estatal (Sierra 1992: 78-79; Cuchillo 1948: 269). Dins el sector del vidre buit, els industrials dedicats a elaborar ampolles (vidre negre) constituïren una altre trust, que comptava almenys amb dues fàbriques a Gijón, una a Barcelona i una altra a Badalona (la fàbrica Vilella). Les seves decisions afectaven directament Joan Peiró, treballador del vidre negre a la fàbrica Costa i Florit de Badalona, que, segons es desprèn de les informacions d'*El Vidrio* (X. X. 01-08-1916), restava fora d'aquest trust.

Malgrat l'aparició d'aquests trusts, la situació no va millorar per a la indústria fins a la Gran Guerra (1914-1918), que va esdevenir una de les poques èpoques florides de la seva història. La importació d'articles de vidre va davallar fins a nivells desconeguts.⁶ El mercat estatal va restar exclusivament obert a la producció industrial autòctona, que, a més, comptà amb la demanda creixent dels països bel·ligerants, cosa que va permetre, fins i tot, potenciar-ne l'exportació (Francés 1938: 129-130). Tot just iniciada la guerra, els industrials es començaren a coordinar a través de l'Asociación de Vidrierías de España, organisme que va subsistir fins al 1928 (Cuchillo 1948: 273-277). Aquesta situació es va donar també en altres sectors industrials, cosa que va promoure un gran desenvolupament industrial, que, si bé va enriquir molts fabricants, no es va traduir en una millora de les condicions de vida dels treballadors. A nivell general, els preus s'incrementaren exponencialment, mentre que els jornals a penes milloraren, i a partir del 1916 es disparà la inflació (Gabriel 1981: 490-538). Això, unit a la feblesa política del sistema sorgit de la Restauració, explicaria en gran mesura el descens popular i l'agitació social que va donar lloc a les vagues generals del 1916 i 1917.

En aquesta delicada conjuntura socioeconòmica i coincidint amb la creació de l'Asociación de Vidrierías de España, la Federació Nacional del Vidre va reviure sota la direcció d'uns líders molt més combatius, amb la qual cosa es demostrava que l'associacionisme obrer i el patronal s'influenciaven i es desenvolupaven paral·lelament.

L'EMPREMTA DE JOAN PEIRÓ EN LA FEDERACIÓ NACIONAL DEL VIDRE

Peiró havia arribat a la fàbrica Costa i Florit de Badalona el 1908 com a ajudant de vidrier, de manera que podia afiliar-se a la societat de vidriers de la fàbrica. La primera vaga en què tenim constància que va participar va tenir lloc l'estiu

⁶ Mentre que el 1913 s'importaven 5.981.861 kg de vidre, amb l'esclat de la contesa la xifra va davallar als 4.389.028 kg el 1914 o als 2.782.810 el 1915, fins a arribar al mínim històric de 1.072.759 kg el 1918 (Francés 1938: 136).

del 1908 a la mateixa fàbrica. La vaga va acabar amb una victòria que suposava l'obtenció d'un salari mínim fix per als aprenents, fet que no comptà amb el suport d'un sector dels mestres vidriers. Peiró es va destacar llavors amb una brillant intervenció a l'assemblea en què defensà com s'havia portat a terme la vaga i el seu resultat (Manent 1976: 328-330). L'any següent va participar en els fets de la Setmana Tràgica, que es van viure amb gran intensitat a Badalona, ocasió que el va portar a la presó per primer cop. Home de grans inquietuds intel·lectuals, va aprofitar aquest empresonament per aprendre a llegir i a escriure de forma autodidacta, tenia llavors 22 anys. Tot just sortir de la presó, començà a publicar articles a *Juventud Rebelde*, òrgan del Partit Republicà Radical amb forta presència a la ciutat.

El 1915, l'esmoreïda Federació Nacional del Vidre va traslladar la seva seu a Badalona, impulsada per un renovat comitè format per joves vidriers. Aquell any va treure al carrer el seu propi òrgan d'expressió anomenat *El Vidrio*, en el qual Peiró va col·laborar des del seu primer número. Molts membres del comitè emigraren a França i, el març del 1916, Peiró va substituir Francesc Prat com a president en funcions. El desembre d'aquell any es va convocar un congrés nacional extraordinari en què Peiró va ser ratificat com a secretari general, càrrec que ocupà fins al 1920.

Des de les planes d'*El Vidrio*, Peiró marcava diferències amb els dirigents que tradicionalment havien ocupat càrrecs dins l'organització. Al seu parer:

[...] sin un ideal con respecto a la lucha de clases; las nuevas modulaciones de la organización proletaria pasaban desapercibidas para los directores de la Federación (01-10-1916).

Peiró, en canvi, amb una consciència de classe cada cop més arrelada, considerava imperiosament necessari oposar un contrapoder obrer i de classe a les successives agrupacions industrials engegades per la patronal (Peiró 30-12-1916). Així, doncs, advocava a favor d'una organització capaç d'enquadrar tots els treballadors del ram, cosa que més endavant esdevingué una reclamació explícita de les Federacions Nacional d'Indústria:

A una organización nacional de la burguesía, indudablemente, corresponde una organización nacional obrera por agrupaciones industriales (Peiró 1930: 25).

Amb aquest objectiu, la seva actuació al capdavant de l'organització va girar entorn de dos eixos fonamentals: d'una banda, enfortir i eixamplar la presència de la Federació arreu de l'Estat i, de l'altra, generar, mitjançant la propaganda, una identitat comuna, obrera i de classe, entre tots els treballadors de les fàbriques que permetés acordar reivindicacions col·lectives (Peiró 01-01-1916). Amb aquest últim objectiu va dedicar bona part dels seus escrits a criticar les tradicionals jerarquies internes als forns i a denunciar la brutalitat amb què

eren tractats els aprenents.⁷ En el terreny pràctic, entre el 1917 i 1918, es va permetre l'entrada dels *similars*, les dones i els aprenents al si de les societats de vidriers. Això va engrandir la base d'afiliació de la Federació alhora que es facilitava l'entesa entre categories.

El procés d'implantació i expansió de l'organització arreu de l'Estat no va ser fàcil i no va estar exempt d'intimidacions i polèmiques amb algunes societats locals de vidriers que es resistiren a entrar-hi.⁸ Es tractava principalment de fusionar les societats d'una mateixa localitat en una de sola i de donar també entrada als treballadors dels forns que no eren vidriers. El setembre del 1918, naixia el Sindicato Único de Vidrieros, Bombilleros y Similares de Mataró, obert als treballadors d'ambdós sexes i als aprenents. També el mateix any es creà el Sindicato del Ramo del Vidrio y Sus Similares y Anexos de Barcelona, que incloïa en un únic sindicat local els vidriers, els *similars*, els folraders de garrafons i vidre negre de Barcelona (Ibarz 2007: 216). Gràcies a la proliferació de casos com aquests, la Federació va passar dels 1.227 afiliats el desembre del 1916 als 4.945 el gener del 1919 (Gabriel 1975: 12 cf. Ibarz 2007: 218). Tenint en compte que el 1920 el nombre d'obers ocupats en aquesta indústria a tot l'Estat era de 8.601 (Soto 1989: 69) i que a les dades d'afiliació del 1919 s'haurien d'afegir les dels vidriers asturians, de les quals no disposem, podem assegurar que gairebé tres quartes parts dels treballadors del sector pertanyien a la Federació en acabar l'etapa que fou encapçalada per Peiró. Emparada per aquesta força, la Federació reivindicava la jornada de vuit hores, la igualació salarial de cada una de les categories en totes les fàbriques (ja que era corrent percebre diferents jornals per la mateixa feina a cada forn) i l'abolició del treball a «preu fet».

Els conflictes, la majoria restringits geogràficament, van proliferar des de la formació del comitè liderat per Peiró i, a mitjan 1917, la Federació assolí una de les victòries més importants de la seva història: la jornada de vuit hores per a tots els vidriers del ram de la cristalleria ([s.f.] *Un hecho histórico...* 30-06-1917).

LA FEDERACIÓ LOCAL DE SOCIETATS OBRERES DE BADALONA

A banda d'organitzar els treballadors en la seva feina, Peiró també es va implicar en la seva realitat local amb la constitució de la Federació Local (FL), que reunia les societats obreres badalonines.

⁷ Tot i això, algunes fonts constaten que, encara als anys trenta, el desemparament dels aprenents era un dèficit estructural en la indústria: «Para que los aprendices observen el máximo respeto, se advierte que en el caso de que algún operario haga una observación a los mismos, nadie tendrá derecho a defender por su cuenta al aprendiz que hubiese sido amonestado» (Reglamento Interior Vidrierías Styl Cooperativa Ltda. 1933)

⁸ Vegeu, per exemple, el cas de la societat local La Diáfana (*El Vidrio* 01-10-1916: 3).

Coberta de la publicació d'una conferència de Peiró pronunciada el 1937.

**ANNEX 1. RELACIÓ DEL PERSONAL EMPLEAT
I SALARIS MENSUALS PAGATS A LES FÀBRQUES
DE VIDRE DE CATALUNYA [1935]**

<i>Nom fàbrica</i>	<i>Vidriers</i>	<i>Similars</i>	<i>Dones</i>	<i>Ajudants</i>	<i>Total personal</i>	<i>Jornals</i>
Productora del Vidrio S. O. C.	40	53	17	70	180	42.500
Vidrierías Styl coop.	46	22	10	44	122	36.900
Vidriería de Cornellá S. C.	27	31	5	58	121	19.500
Coop. Trabajadores La Esmeralda	36	32	4	52	120	28.500
Agrupación Vidriera, Soc. Coop.	23	38	4	50	115	32.300
Coop. Popular Vida Nova	59	73	27	70	235	65.000
La Verneda Soc. Coop. Obrera	27	10	—	30	67	20.125
Cristalería Coop. Barcelonesa	30	36	8	55	129	27.700
Cristalerías de Mataró S. C.	102	20	4	29	155	64.700
Fábrica de Cristal La Torrassa	30	37	18	50	135	45.000
Antonio Nabarra (Arenys de Mar)	48	34	7	53	149	29.000
Francisco Dachs	41	62	22	70	195	54.400
La Primitiva	25	15	3	31	74	17.000

ANNEX 2. LLISTA NOMINAL DELS MEMBRES
DE CRISTALLERIES DE MATARÓ (1939)

RELACION DEL PERSONAL DE "CRISTALERIAS DE MATARO C. O."

DUPLICADO

Joaquin Abustins Mas
Agustín Durán Masnou
Marcos Andreu Guillen
Joaquin Antic Pomar
Francisco Arcusa Faiges
Manuel Arcusa Beltrán
Jaime Bartrolf Leal
Mariano Barbena Barbena
Rafael Benedit Mora
Alberto Boltá Grebol
Salvador Bosch Godina
Eduardo Bosch Pica
Enrique Bruguera Planas
José Buixadors Mercader
Marcos Caballero Guillen
Agustín Cabot Parera
Emilio Carbó Ballester
Ramón Carceller Segura
Rafael Catarineu Ribas
Dolores Cateura Padrosa
Juan Cerdá Bechs
Francisco Cervantes Cazorla
Joaquin Cervantes Albarracín
Ramón Cervantes Albarracín
Juan Claus Gomis
Juan Codina Xaubet
Antonio Coll Moulinas
Francisco Comas Serrat
José Comas Vivó
Melchor Comas Vivó
Antonio Cot Pujol
Juan Cot Alba
Andrés Cuesta Aguado
Rosendo Dalmau Graupera
José Delhort Alsina

